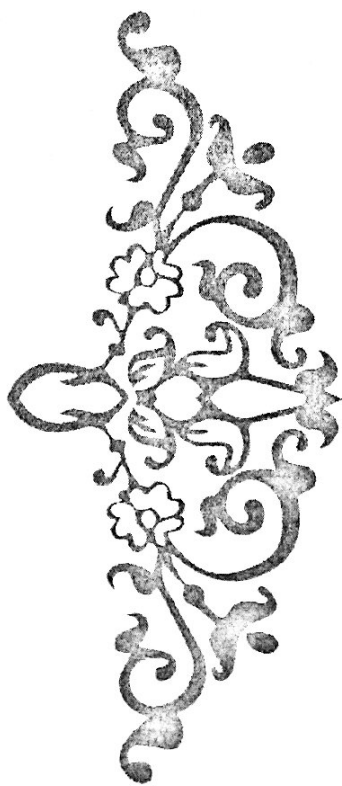

Київський університет імені Бориса Грінченка

Київські
історичні студії

Київ Historical Studies

Збірник наукових праць

№ 1, 2016

УДК 94(477-25)
ББК 63/3(4Укр-2Київ)
К38

Засновник:

Київський університет імені Бориса Грінченка

Засновано у 2015 році. Виходить двічі на рік

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія «Історія»
Серія КВ № 21908-11808Р, видане Міністерством юстиції України 23.02.2016 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 13 від 17.12.2015 р.)

Головний редактор:

Віталій Щербак, доктор історичних наук

Редакційна колегія:

Віталій Михайловський, доктор історичних наук (заступник головного редактора);

Василь Марочко, доктор історичних наук;

Мирослав Нагельський, доктор габілітований (Республіка Польща);

Оксана Салата, доктор історичних наук;

Ігор Срібняк, доктор історичних наук;

Ігор Тарнавський, доктор історичних наук;

Сергій Троян, доктор історичних наук;

Руслан Шевченко, доктор педагогічних наук (Республіка Молдова);

Марина Будзар, кандидат історичних наук (відповідальний секретар);

Олександр Бонь, кандидат історичних наук;

Олег Іванюк, кандидат історичних наук;

Євген Ковальов, кандидат історичних наук.

Київські історичні студії : зб. наук. праць / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка ; редкол.: Щербак В.
К38 Михайловський В., Марочко В., Нагельський М. [та ін.] — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка,
2016. — № 1. — 152 с.

УДК 94(477-25)
ББК 63/3(4Укр-2Київ)

© Автори публікацій, 2016
© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016

УДК 305-055.2:176.5(38)

Сергій Голованов

МІСЦЕ ЖІНКИ В ПОЛІСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА ІНСТИТУТ ЛЕГАЛЬНОЇ ПРОСТИТУЦІЇ В АФІНАХ V ст. до н.е.

Статтю присвячено проблемі становища жінок в античному суспільстві. Також здійснюється спроба дослідити зв'язок між демократичними традиціями афінського суспільства та природою такого явища, як легальна проституція в античному полісі.

Ключові слова: поліс, античне суспільство, жінка, проституція, гетери.

Проблема, яку ми обрали предметом статті, дотична до низки важливих питань та складних проблем античного суспільства. Тому вона ставала темою вивчення багатьох дослідників як минулих століть, так і сучасності. Цю проблему розглядали з позиції моралі та в соціальному аспекті, намагалися розглядати в ракурсі фізіологічних наслідків. Так, Гомер надає нам значний обсяг інформації щодо становища жінки протягом відповідного періоду. Геродот змальовує побут стародавніх народів, надає нам відомості про шлюбні звичаї, зокрема про культ священної проституції [2, I, 8, 10–11, 196, 199; II, 35, 126; III, 3, 31; IV, 9, 34, 35, 110–114; V, 16, 92; VI, 62, 71, 1, 38]. Фукидід, син Олора, в своїй «Історії» приділяє увагу місцю жінок в тогочасному античному суспільстві [6, I, 9]. Певне місце ролі жінок, зокрема жінок «легкої поведінки», в Афінському полісі було приділено в законах Солона. Таким жінкам дозволялося з'являтися на вулицях лише після заходу сонця і носити яскравий, строкатий одяг. Певну інформацію з проблеми ми знаходимо в трагедіях Софокла, Еврипіда, комедіях Аристофана. Звернення до зазначеної теми ми знаходимо в поезіях Петрарки, Мікеланджело, Боккаччо, в працях Вольтера. Більш пізні дослідники, зокрема Е. Дюпуї, П. Дюфур, дають змогу скласти враження про розвиток суспільної моралі за тривалий історичний період [3, 4]. Серед праць останніх років варто згадати «Лики любови» О. Сосновського. Певну увагу питанню становища жінки в полісному суспільстві приділив

видатний швейцарський дослідник А. Боннар. Щоправда, він не розслідував його окремо, а лише торкнувся в комплексі проблем, що були предметом його праці «Грецька цивілізація» [1].

Згадані джерела та дослідження надають достатньо повну, але не вичерпну інформацію стосовно питання про становище жінки в античному суспільстві та погляди суспільної моралі на ставлення до жінки в умовах панування патріархальних традицій. Тому метою нашої статті є розглянути процес формування та розвитку легальної проституції в античному суспільстві й просунути в дослідженні особливого явища античної цивілізації — кризи полісного суспільства в цілому. Завдання статті: зробити висновки щодо спрямованості процесу розвитку морального, психологічного стану полісного суспільства.

Афінська демократія за своєю сутністю була демократією чоловіків. Але така особливість склалася не в усіх полісних державах, що було зумовлено особливими шляхами розкладу матріархального суспільства. Як відомо, матріархальне суспільство має два основних шляхи розкладу: воно або замінюється патріархальним укладом, або рушає шляхом пізнього матріархату. Цим пояснюється явище збереження певної свободи жіночих прав в окремих полісах, наприклад у Спарті. В Аттиці, як відомо, склалося патріархальне суспільство. У V ст. до н.е., період, що знаходиться у межах нашого дослідження, продовжують зберігатися залишкові ознаки матріархального укладу. За твердженням А. Боннара,

поразка матриархального укладу на Балканах відбулася в основному з приходом туди дорійців, що сталося приблизно у 2000 р. до н.е. Зі згасанням егейської цивілізації зникає і перевага в суспільстві жінок [1, 126]. Встановлюється моногамний шлюб. Але колишні матриархальні звичаї продовжували зберігатися в культурній пам'яті еллінів у вигляді фольклору, міфологічних сюжетів і, певна річ, в темах мистецьких творів. У цих творах жінки надіялися найпривабливішими рисами. Так, жіночі персонажі «Іліади» та «Одіссеї» — Пенелопа, Андромаха, Антикля, Навсикая — не лише мають широкі права поряд з чоловіками, іноді їм належить навіть провідна роль при ухваленні рішень. Так, в еолійських полісах, наприклад на о. Лесбос, жінки тривалий час зберігали за собою провідне положення в суспільстві. Припускаємо, що саме ці обставини зробили можливою появу феномену поетеси Сапфо з її видатним поетичним даром.

Але ситуація в Афінах складалася іншим чином. Тут, що правда, відчувається захоплення жінкою, хоча тільки в мистецьких образах. Характер та вчинки Антігони, Іфігенії справді вражали еллінів, але лише в театральних виставах. З певних причин в суспільстві іноді утворюється розрив між мистецтвом та суспільною мораллю. Формування патріархальних засад суспільства надає відповідним традиціям домінуючого положення, жінкам тут відводиться другорядна роль.

Ці обставини відіграли відповідну роль у формуванні інституту легальної проституції в античному полісі, в тому числі в Афінах. Витоки цього явища слід шукати у культурі священної проституції, що склався в архаїчний період. Проте він утримувався недовго. На початку VI ст. до н.е. Солон з метою захисту громадської моральності від розпусти запровадив закон, за яким афінським чоловікам дозволялося користуватися послугами легальних повій. Засади патріархального укладу давали чоловікам більшу свободу в шлюбі, аніж жінкам. Побічні зв'язки чоловіків не засуджувалися суспільством. За свідченням Е. Дюпуї, Солоном було ініційовано закупівлю в Азії рабинь, яких вмістили до диктеріонів (будинків розпусти), розташованих поблизу Пірея. Відвідувачі сплачували за надані послуги платню, яка називалася жалування (μίσθοφορα) або заробіток (εμπολαί) [3, 129]. Успіх цих державних установ спонукав до появи вільних диктеріонів, приватних закладів, що конкурували з відповідними державними установами. А. Боннар також підтверджує існування інституту диктеріад — вільних повій. Щоправда, він згадує про те, що Солон дозволяв їм з'являтися на вулицях лише після заходу сонця. При цьому вони мали бути вдягнені в яскравий, строкатий одяг, щоби чоловіки випадково не сплутали їх з добропорядними

жінками. Місцем їхнього промислу А. Боннар та Е. Дюпуї називають квартал Керамік, де знаходилось меморіальне кладовище [1, ibid, 3, 111]. У передмісті Пірея з дозволу влади з'являється чимало приватних диктеріонів. Їх називають καπαίεια. Окрім цього, припортові шинки наповнюються жінками для обслуги відвідувачів. Влада обкладає цей промисел податками, відносячи його до різновиду торгівлі. Щороку управління ринків (аγορανομία) з аукціону встановлювалася орендна платня за утримання вільних диктеріонів (τελός πορνίκων). Диктеріади перебували під наглядом саме агораномів.

Поступово, у міру поширення розпусної моралі в суспільстві, диктеріони переміщуються з Пірея до самих Афін. Їх персонал тепер складають не лише рабині, але й гречанки з нижчих верств демосу. Платня за відвідування приватних диктеріонів була вищою, ніж у державних закладах. Іноді вона сягала одного статера. Великі диктеріони приносили значні прибутки. При цьому вони вважалися настільки важливими для захисту громадської моралі, що законодавчо їм було надано статус сховища і вони рахувалися недоторканими. Під їхнім дахом одружений чоловік не міг бути звинувачений в подружній зраді, батько не міг там шукати своїх синів, а кредитори — своїх боржників [3, 92]. Отже, диктеріони перебували під захистом закону як заклади, що визнавалися корисними для громадськості.

Для порівняння згадаємо, що у Спарті в цей час легальної проституції не існувало. Буде справедливим визнати, що, згідно із законами Лікурга, жінки визнавалися ледь не громадською власністю. Проте не слід сприймати таку тезу буквально. Під виразом «громадська власність» мається на увазі громадське покликання вільних жінок, дружин спартіатів народжувати здорових і сильних хлопчиків — майбутніх воїнів. За виконання такого покликання суспільство Спарті, її закони надавали жінкам значно більше прав та свобод порівняно з іншими полісами. В державі, вся внутрішня політика якої була підпорядкована вихованню та захисту честі чоловіка-воїна, поширився особливий різновид проституції — калліпедичний, або патріотичний. Чоловіки приводили до своїх дружин здорових та молодих мужів, щоб мати міцних здоров'ям дітей, ладної тілобудови. Така відсутність регламентованої проституції позначилася тяжкими наслідками. Впродовж наступного елліністичного періоду моральна розпуста проникла в усі закутки спартанського суспільства. Тож закони Солона з питань регламентації проституції були спробою запровадити певний контроль над цим соціальним злом. Завдяки суворості таких законів заміжня жінка з середніх верств громадянського суспільства була захищена від розпусти. Її добродесність була взята під пильний нагляд спеціальних органів

влади, своєрідної поліції моралі — *υίπεκοκόβρες*. Порушення моралі афінянок суворо переслідувалося. Широко відомі слова Демосфена: «В нас є куртизанки для особливих насолод, наложниці, які дбають про нас, та дружини, які народжують нам дітей та вірно охороняють внутрішній лад наших осель». Афінський закон про перелюбство оголошував таке: «Якщо чоловік заскочив свою дружину за перелюбом, то він не може далі жити з нею під страхом безчестя. Жінка, яку заскочили на місті злочину, позбавляється права входу до храму; якщо ж вона увійде до храму, то до неї можна безкарно застосовувати будь-яке brutальне поводження окрім смерті».

Вільні диктеріади (жінки, які обслуговували клієнтів у диктеріонах) являли собою найнижчий, найбезправніший розряд повій. Вони набиралися з вільновідпущениць та дівчат з найнижчих верств. Вони вели напівголодний, жалюгідний спосіб життя, обслуговували матросів, злочинців, люмпенів та інших покидьків суспільства. Існував також особливий розряд бродячих повій, які зберегли свою привабливість, мали гострий розум та володіли вишуканим мистецтвом кохання. Вони обдурювали в сутінках недосвідчених та довірливих юнаків, оббирали їх, полювали за ними, наче вовчиці. З часом, коли разом із молодістю вони втрачали красу та привабливість, їх викидали на вулицю, полишивши напризволяще.

Більш високим класом повій були авлетриди (ті, що грають на флейтах, або музики). Подібно до диктеріад, вони за походженням частіше за все були іноземками. Авлетриди досконало володіли музичними інструментами, майстерно співали, танцювали під власний супровід. Їх запрошували на бенкети, приватні вечірки. При появі їх у бенкетній залі дружини залишали приміщення. Музичні виступи, танці, співи приносили авлетридам чималий успіх, проте самі танцівниці вважали це лише способом привабити чоловіків. Вони охоче дарували себе тим з гостей, хто зробить їм найбільш вигідну пропозицію. Часто вони на завершення бенкету віддавалися гостям наче з аукціону, проте авлетриди не були повіями у звичному розумінні цього слова. Вони вражали гостей своєю вивершеною художньою майстерністю і лише на додачу пропонували послуги інтимного характеру. Варто визнати, що серед усіх розрядів повій авлетриди були найменш корисливими та жадібними. Геопонт і Епікрат згадують про авлетрид, які викликали такі вибухи захоплення своєю музикою та співом, що слухачі несамовито зривали з себе прикраси, каблучки, намиста та дарували їм. Траплялося так, що під час бенкету вони отримували в дарунок весь золотий та срібний посуд, який був у будинку. Таким ремеслом можна було швидко збагатитись — варто було тільки увійти в моду. «Ці надзвичайно красиві молоді флейтистки, завжди безтурботні,

безжурні та захоплені своїм мистецтвом, користувалися великою пошаною афінського населення, яке з галасливим захопленням зустрічало їхню появу на святкуваннях. Багато з них зробилися особливо знаменитими» [3, 115].

Проте найбільш славетними куртизанками в Елладі, зокрема в Афінах, були гетери. Грецькою мовою *ἡτίρα* означає подруга. Гетери були куртизанками найвищого розряду, вони ставали подругами найбільш видатних громадян, що відзначалися у сфері філософії, літератури, мистецтва, утриманками видатних полководців, чи, врешті, просто багатих громадян. Автори, які досліджували це питання (О. Сосновський, Е. Дюпуї, П. Дюфур), одноставно відзначають, що особисті стосунки гетер зі своїми славетними сучасниками неодмінно були надбанням громадськості. Історики також детально зупинялися на цих стосунках. Е. Дюпуї відзначає, що тип жінок, подібний до гетер, не зустрічався більш ніде, окрім Греції, їх не знайти навіть в Стародавньому Римі протягом усієї історії. Хоча, на нашу думку, японські гейші найбільше нагадують гетер своєю вишуканістю і, зрештою, самим статусом. Гетер взагалі навряд чи варто однозначно відносити до куртизанок. Вони відрізнялися від останніх своєю освіченістю, вишуканим вихованням. Переважно вони за походженням були з Коринфу, де виникли найкращі школи гетер.

Ці красиві, вишукані жінки, незвичайні своїм тонким та гнучким розумом, здатні були підтримувати чоловічу розмову, брати участь у науковій дискусії, давати поради своїм шанувальникам з важливих питань. Все це виходило за межі звичного, стереотипного погляду на жінку взагалі і створювало сильний контраст у порівнянні з простотою, цнотливістю та неосвіченістю грецьких дружин. «Своїм оригінальним, чарівним та вишуканим розумом вони створювали навколо себе атмосферу змагання між чоловіками в пошуку краси та добра. Облагороджуючи смаки і запалюючи в серцях полум'я кохання, вони сприяли розвитку науки, літератури, мистецтва; в цьому була їхня сила та чарівність» [4, 65]. Е. Дюпуї наголошує, що саме в часи Перикла остаточно створився особливий статус для гетер в Афінах. «Одним, — пише Дюпуї, — суворі обов'язки дружини й матері, іншим — втіхи красивого життя, яке задовольняється пристрастями світського життя» [3, 124]. Видатні сучасники Перикла — Софокл, Еврипід, Аристофан, Фідій, Каллікрат та інші — утримували гетер та мали з ними любовні зв'язки. Перикл, за їхнім прикладом, мав відкритий зв'язок з Аспазією з Мілету, яка стала пізніше його другою дружиною. Цей вчинок, до речі, шокував усю афінську громаду. Відкриті стосунки з гетерами навіть одружених чоловіків сприймалися громадськістю як дещо природне, але одружуватися з гетерою вважалося непристойним.

На цей раз Перикл вчинив усупереч громадській моралі та усім традиціям. За іронією долі пізніше син Перикла та Аспазії, згідно із законом, який було ухвалено народними зборами за пропозицією самого Перикла, не мав права на афінське громадянство, оскільки для цього потрібно, щоб обоє батьків були за походженням афінцями. Думки окремих дослідників сходяться з приводу того, що деякі з гетер мали неабиякий вплив на політичні процеси. Так, зокрема, Е. Дюпуї вказує на те, що Аспазія підкорила своєю жіночою чарівністю не лише Перикла, а й багатьох своїх впливових сучасників — політиків, філософів, митців, серед яких були й ключові постаті афінського суспільства, що мали значний вплив на співвітчизників.

Таким чином Аспазія через таких чоловіків (а серед її шанувальників окрім самого Перикла, її чоловіка, були Сократ, Алквіад, Фідій, Анаксагор) поступово почала керувати значною частиною державних справ. «Ніколи ще вдача королеви, — зазначає Е. Дюпуї, — не позначалася так сильно на підданих, як вдача Аспазії позначилася на афінцях...» [3, 127]. Звісно, слово «королева» стосовно Аспазії ми маємо взяти в лапки як безумовний анахронізм, зрозумілий та природний для Е. Дюпуї. Він стверджує, що ця жінка управляла всіма справами народу, розв'язувала всі спірні справи мистецтва та літератури, задавала тон життя чоловіків та була законодавцем моди для жінок. Відзначається також, що Аспазія мала деспотичну натуру, яка посилювала її роль у громадському житті. Не варто дивуватися тому, що така вдача Аспазії, як і високий ступінь її впливу на співгромадян, на політичні справи призвели до відкритих звинувачень проти неї та притягнення до суду за звинуваченням у порушенні громадської моралі та образі богів. Судові процеси за подібним звинуваченням у ті часи ніколи не закінчувалися виправданням підсудного. Цього разу підсудній, та ще й жінці також загрожував смертний вирок. Аспазії вдалося уникнути звинувачень в суді лише завдяки заступництву її чоловіка Перикла. Проте такий прецедент свідчить про зростання ролі окремих категорій жінок як у політичному, так і у повсякденному громадському житті.

Не менший вплив на сучасників мала славнозвісна гетера Таїс, яка була родом з Афін. Історія її роману з Александром Македонським стала сюжетом численних легенд. Таїс, яка зачарувала своєю красою Александра, відбула за ним в похід на Азію. Про те, як вона вміло користувалася своєю чарівністю, свідчить той факт, що саме Таїс якось під час бучного бенкету Александра в Персеполі навела його на думку підпалити палац Ксеркса. Після смерті Александра славетна гетера стала подругою Птолемея Лага, засновника македонської династії в елліністичному Єгипті.

Наступним прикладом впливу гетер на перебіг історичних подій є гетера Фріна з беотійського міста Феспії. На відміну від Аспазії Фріна уникала громадської активності, жила усамітнено, присвячувала свій час мистецтву. Серед її друзів та шанувальників були славетний Пракситель та Апеллес, найвидатніші скульптори. За твердженням П. Дюфура, ця жінка небаченої краси під час Елевсинських містерій зображувала Афродіту, виходячи на берег з морських хвиль. Заради того, щоб побачити момент виходу богині з піни морської, кожного разу на свято збиралося дедалі більше глядачів. Це сприяло зростанню популярності цього й без того славетного свята. Саме Фріна позувала Праксителю, коли той творив свою славнозвісну скульптуру «Афродіта Кнідська». Один з шанувальників гетери, зазіхання якого були відхилені, мстиво подав до суду позов. Він звинуватив Фріну в розбещенні молоді та паплюженні елевсинського культу. Захищати Фріну в суді забажав молодий промовець на ім'я Гіперід. Йому вдалося домогтися виправдання підзахисної, завдячуючи між іншим її чарівній красі. Перекази зазначають, що судді були вражені красою Фріни та погодилися, що така чарівність не може ображати богів. Завдяки своєму багатству вона спромоглася подарувати Коринфу, в якому довго прожила, кілька храмів, що були споруджені на її кошти. Вона також пропонувала жителям Феспій відбудувати на її кошти місто, яке було свого часу зруйноване Александром Македонським. Проте співвітчизники гордовито відмовилися відновлювати рідне місто коштами, здобутими проституцією [3, 131].

Поряд із цими іменами можна навести й інші численні приклади та імена впливових жінок, які залишили свій слід в історії античного суспільства. Всі вони пов'язали свої долі з видатними співвітчизниками та сучасниками, як і притаманно гетерам. Серед них слід згадати Теодетту, яка була коханкою та подругою талановитого афінського стратега Алквіада до самої його смерті. Вона ж поховала його та надала йому посмертні почесні. Гетера Агатокля була володаркою серця й думок ще одного правителя Єгипту — Птолемея Філопатора. Вона відіграла часом визначальну роль в політиці цього македонця. Коринфська гетера Аристагора була подругою Деметрія Фалерського — видатного діадоха, послідовника Александра Македонського. На її честь Деметрій наказав спорудити трон під час святкування Панафіней. Він нестримно прославляв ім'я Аристагори навіть перед обличчям громадськості, яка обурювалася таким святотатством. У пам'яті нащадків залишилося також ім'я Мільто. Народжена у Фокіді, вона потрапила до Азії, де стала коханкою Кіра II — засновника Перської держави. Цей перелік можна продовжувати й далі.

Наведені відомості, без сумніву, засвідчують не лише впливовість грецьких куртизанок в античному суспільстві. Високий статус гетер та поступове зростання їхнього впливу на свідомість співгромадян сприяли зміні ставлення до жінок та поглядів щодо їхньої ролі в суспільстві. Зокрема, Аспазія була присутня на бенкетах у домі свого чоловіка Перикла, що було дивним та незвичайним явищем для того часу. Вона вільно та невимушено брала участь у розмовах гостей, завдяки своїй освіченості була здатною підтримати чоловічі бесіди на теми філософії, мистецтва, політики. Вражені її розумом та освітою чоловіки самі приводили своїх дружин під дах Перикла, щоби ті на прикладі Аспазії могли побачити жіночий ідеал в реальному втіленні.

Такі трансформації у сфері духовної культури та суспільної свідомості античного полісу були серед інших ознак ще одним прикладом того, що закони еволюції полісу як державного утворення зумовили неминучі зміни самої природи

полісного організму. Втім, особливості громадської моралі, які склалися в Афінах другої половини V ст. до н.е., були закономірним наслідком не лише розвитку духовної культури. Вони являють собою характерну рису тогочасного морального клімату в цілому і допомагають нам глибше розуміти сутність процесів та перетворень, які відбувались в античному суспільстві.

Тож ми зробили спробу подивитись на інститут легальної проституції в контексті демократичного суспільства, спробували дослідити зв'язок між вказаним суспільним інститутом та природою античного демократичного суспільства — великого полісу, яким стали Афіни у V ст. до н.е. Отже, дослідження питання становища жінки в античному полісному суспільстві та становлення інституту легальної проституції дає можливість звернути увагу на питання зміни суспільної моралі в умовах демократичного античного суспільства, насамперед найбільшого демократичного поліса — Афін.

ДЖЕРЕЛА

1. Боннар А. Греческая цивилизация. Т. I: От Илиады до Парфенона / А. Боннар ; пер. с фр. О.В. Волкова ; предисл. проф. В.И. Авдиева. — М. : Искусство, 1992. — 269 с.
2. Геродот. Истории в дев'яти книгах / Геродот. — К. : Наукова думка, 1993. — 576 с.
3. Дюпуи Э. Проституция в древности и половые болезни / Э. Дюпуи. — СПб. : 1907. — 326 с.
4. Дюфур П. История проституции романских, германских и славянских народов / П. Дюфур. — СПб., 1907. — 285 с.
5. Сосновский А. Лики любви / А. Сосновский. — М. : Знание, 1992. — 208 с.
6. Фукидид. История / Фукидид ; пер. и примеч. Г.А. Стратановского, отв. ред. Я.М. Боровский. — Л. : Наука, 1981. — 543 с.

REFERENCES

1. Bonnar A. Grecheskaya tsivilizatsiya: T. I: Ot Illiady do Parfenona / A. Bonnar ; per. s fr. O.V. Volkova ; predisl. prof. V.Y. Avdiyeva. — M. : Iskusstvo, 1992. — 269 s.
2. Herodot. Istoriy v deviaty knykhakh / Herodot. — K. : Naukova dumka, 1993. — 576 s.
3. Dyupui E. Prostitutsiya v drevnosti i polovyye bolezni / E. Dyupui. — SPb., 1907. — 326 s.
4. Dyufur P. Istoriya prostitutsii romanskikh, germanskikh y slavianskikh narodov / P. Dyufur. — SPb., 1907. — 285 s.
5. Sosnovskyy A. Liki lyubvi / A. Sosnovskyy. — M. : Znaniye, 1992. — 208 s.
6. Fukidid. Istoriya / Fukidid ; per. i primech. H.A. Stratanovskogo ; отв. red. Ya.M. Borovskiy. — L. : Nauka, 1981. — 543 s.

Сергей Голованов

МЕСТО ЖЕНЩИНЫ В ПОЛИСНОМ ОБЩЕСТВЕ И ИНСТИТУТ ЛЕГАЛЬНОЙ ПРОСТИТУЦИИ В АФИНАХ V в. до н.э.

Статья посвящена проблеме положения женщины в античном обществе. Также осуществлена попытка исследовать связь между демократическими принципами античного общества и природой такого явления, как легальная проституция в античном полисе.

Ключевые слова: полис, античное общество, женщина, проституция, гетеры.

Sergiy Golovanov

PLACE OF WOMAN IN POLIS SOCIETY AND LEGAL INSTITUTE OF PROSTITUTION IN ATHENS IN 5TH CENTURY B.C.

The article presents the women status in ancient society. It also makes an attempt to explore the relation between Athenian's society democratic traditions and the identity of the phenomenon of an occurrence of legal prostitution in the ancient polis. Particularly it is investigated the question about how in a polis democracy the institute of legal prostitution was being formed.

The question of the women status of in ancient society traditionally goes parallel with the question of the nature and essence of the ancient society itself. These are the reasons why the analysis of the place of women in the ancient polis is a traditionally popular topic among the antiquity scientists. In this article we discuss one more side of an issue of the women status in ancient Greece. We try to examine the link between the low status of women and the process of formation and development of the institution of legal prostitution in the ancient polis. We primarily rely on sources related to the policy of Athens but also refer to the comparative analysis of the Spartan state.

The ancient society comes from the patriarchal clan system by its nature. That is why it was full of numerous patriarchal traditions. These circumstances determined the relatively low social status of women and contributed to the emergence and spread of the Institute of prostitution in the ancient polis society. While Solon being an archon, there were made numerous deals in buying slaves in Asia especially for brothels — "dikterions". The money, earned in such houses, was delivered to the state treasury. The Solon Laws were an example of state attempts to regulate the institute of prostitution in polis society. These laws were introduced to streamline, to take under control social disaster in order to prevent its further development. So, prostitution was legalized to struggle with promiscuity. Due to the severity of these laws, Dupui thought that married woman was protected from fornication. Courtesans were allowed to appear on the streets only in colorful, brightly colored clothes, not to look like respectable rich women. Thanks to ancient sources, we have information about the existence of certain categories of prostitutes in ancient Greece: "dikteriads", "avletrids" and "straights". According to belonging to a particular category, courtesans had their traditions and way of living. The "dikteriads" represented the lowest level among prostitutes. This category united only poor girls. Houses brothels, where they provide their services, were subjected to state duty. The "avletrids" stayed separately. They were professional musicians, dancers and singers. Girls united in art unions and were invited to the feast of wealthy citizens. Only after the music program they proceeded to intimate services. The "straights" were of a great influence on the contemporaries among all categories of courtesans. There are numerous examples of the hetero influence on the ancient society and sometimes their prominent role in certain historical events. Their role in public life left a deep mark in history and contributed to the gradual change of traditional views on the status of women and their position in the ancient society. However, these changes are indirect evidence of the polis and the transformation of society.

Key words: polis, antic society, women, prostitution, hetery.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бонь Олександр — доцент кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук.

Будзар Марина — доцент кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук.

Голованов Сергій — доцент кафедри всесвітньої історії Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук.

Гуменюк Олена — головний спеціаліст відділу популяризаційної роботи Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук.

Дуднік Олександр — старший науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, кандидат історичних наук.

Іванюк Олег — доцент кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук.

Кривошея Ігор — завідувач кафедри загальної історії Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат історичних наук.

Кропивко Олена — доцент кафедри історії і політології Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат історичних наук.

Потильчак Олександр — завідувач кафедри джерелознавства і спеціальних історичних дисциплін Інституту історичної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктор історичних наук.

Срібняк Ігор — завідувач кафедри всесвітньої історії Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор історичних наук.

Тарасенко Ольга — доцент кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук.

Тучинський Віталій — доцент кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського, кандидат історичних наук.

Тюкалов Михайло — аспірант відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України.

Фицик Ігор — докторант кафедри історії України Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, кандидат історичних наук.

Черкаська Дарія — аспірантка Київського університету імені Бориса Грінченка.

Шановал Андрій — старший науковий співробітник Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, кандидат історичних наук.

Щербак Віталій — професор кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор історичних наук.

Якименко Людмила — науковий співробітник Державного історико-архітектурного заповідника «Стара Умань», кандидат філологічних наук.

ЗМІСТ

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

<i>Тукалов М.</i> Great Britain in the middle east (20s of the 20 th century)	3
<i>Срібняк І.</i> Діяльність благодійних організацій у таборі Йозефов (Чехословаччина) у 1921–1925 рр.	10
<i>Гуменюк О.</i> Український молодіжний рух в європейській системі міжнародних відносин в 1920–1939 рр.	19
<i>Тучинський В.</i> Молдавська Автономна Радянська Соціалістична Республіка у складі УСРР 1924–1940 рр.: до питання про історичні корені виникнення сучасної проблеми Придністров'я	27
<i>Саган Г.</i> Специфіка контактів українських та югославських вчених у 50–80-ті роки ХХ ст.	32
<i>Дуднік О.</i> Національна безпека України в контексті проблем транспортно-енергетичної співпраці з Азербайджаном на межі ХХ–ХХІ ст.	46

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

<i>Щербак В.</i> Взаємовідносини між Гетьманщиною і Запорозжям у добу Івана Брюховецького	54
<i>Іванюк О.</i> Передумови проведення загального перепису 1897 р. в Наддніпрянській Україні й потреби у визначенні етнічного складу населення	60
<i>Бонь О.</i> Дмитро Гордєєв та діяльність харківських мистецтвознавців у 1920–1930-х роках	70
<i>Кривошея І., Якименко Л.</i> Участь Надії Суровцевої в Українській національно-демократичній революції (1917–1921 рр.)	78
<i>Гула В.</i> Суспільство радянської України на початку Великої Вітчизняної війни: стан розробки наукової проблеми	87
<i>Потильчак О.</i> Україна у Другій світовій війні: «проблема вибору» на тлі цивілізаційно-світоглядного протистояння (окремі спостереження на мікрорівні соціальної історії)	97

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Голованов С.</i> Місце жінки в полісному суспільстві та інститут легальної проституції в Афінах V ст. до н.е.	102
<i>Фицик І.</i> Правобережна шляхта в освітньому просторі Російської імперії (перша третина ХІХ ст.)	108
<i>Будзар М.</i> Місце жінки в сімейній історії українського панства: чотири Катерини родини Галаганів	115
<i>Тарасенко О.</i> Школа істориків Університету Св. Володимира: Микола Іванович Костомаров	127
<i>Шаповал А.</i> Діяльність В.М. Перетца щодо збереження українських історико-культурних пам'яток (за матеріалами епістолярію вченого)	135
<i>Кропивко О.</i> Повсякденне життя київського студентства у 1960–1970-х рр.: соціально-побутові аспекти	141

РЕЦЕНЗІЇ ТА ПРИМІТКИ

<i>Ковальов Є.</i> Гирич І. Українські інтелектуали і політична окремішність (середина ХІХ — початок ХХ ст.): монографія / І. Гирич. — К.: Укр. письменник, 2014. — 496 с.	146
<i>Черкаська Д.</i> Archeoturystyka w regionie — region w archeoturystyce / red. Anetta Głowacka-Penczyńska, Jacek Woźny, Justyna Żychlińska. — Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2015. — 145 s.	148

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	150
-----------------------------	-----

Наукове видання

Київські історичні студії

№ 1, 2016

Kyiv Historical Studies

Збірник наукових праць

За зміст поданих матеріалів відповідають автори

Видання підготовлене до друку в НМЦ видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

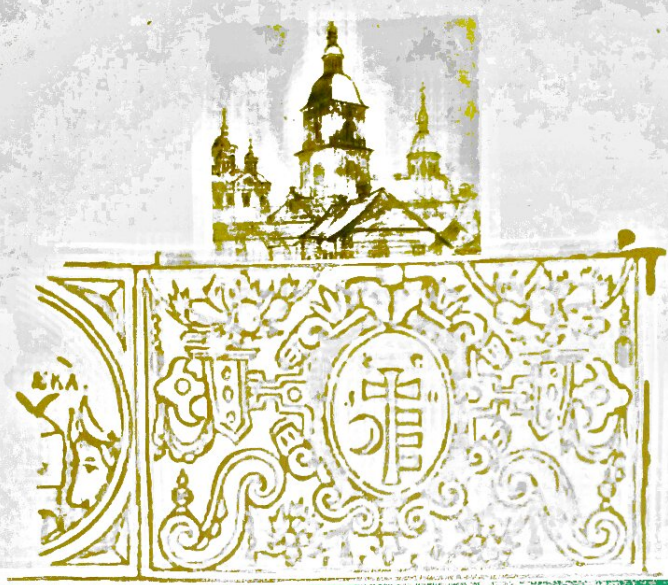
Завідувач НМЦ видавничої діяльності *М.М. Прядко*
Відповідальна за випуск *А.М. Даниленко*
Над виданням працювали *Л.В. Потравка, Н.І. Гетьман, Л.Ю. Столітня,*
Т.В. Нестерова, Н.І. Погорелова

Поліграфічна група: *А.А. Богадельна, Д.Я. Ярошенко, О.М. Дзень,*
Г.О. Бочарник, В.В. Василенко

Підписано до друку 05.04.2016 р. Формат 60x84/8.
Ум. друк. арк. 17,67. Обл.-вид. арк. 20,62. Наклад 100 пр. Зам. № 6-043.

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі Інтернет без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.

Handwritten signature or text in a non-Latin script, possibly Cyrillic.

